

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE VICEPRESIDÈNCIA DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS

3322 *Incoació de l'expedient 399/13 per deixar sense efecte la declaració com a Bé d'Interès Cultural del Palau i jardins d'Aiamans de Lloseta i la seva declaració com a Bé Catalogat*

A la sessió del dia 27 de gener de 2015, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre d'altres, el següent:

“

1.- Iniciar la tramitació administrativa per deixar sense efecte la declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de monument, del Palau i els jardins d'Aiamans (Decret 95/1992, de 30 de desembre) situat al terme municipal de Lloseta, seguint el procediment regulat a l'article 10. 5 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears i de conformitat amb els informes tècnic i jurídic, ambdós de dia 5 de desembre de 2014, que com a motivació s'adjunten i formen part integrant del present acord.

2.- Incoar l'expedient de declaració de Bé Catalogat del Palau i jardins d'Aiamans situat al terme municipal de Lloseta, segons la descripció que apareix tant a la part textual com a la documentació gràfica i planimètrica a l'informe tècnic de dia 5 de desembre de 2014, que com a motivació s'adjunta i forma part integrant del present acord.

3.- Els efectes d'aquesta incoació són els que genèricament estableixen la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears i la normativa concordant.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini d'un any, comptador des de la data d'iniciació del procediment, el qual caducarà un cop transcorregut aquest termini. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar fins el cap d'un any, llevat que ho demani el titular del bé.

No obstant, això, fins que no conclougui la tramitació de deixar sense efecte la declaració del BIC seran aplicables tots els efectes que per aquesta figura preveu la Llei 12/1998.

4.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Lloseta i al Govern de les Illes Balears.

5.- Publicar aquest acord al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat.

6.- Pel que fa a l'inici de la tramitació de deixar sense efecte la declaració com a bé d'interès cultural del Palau i jardins d'Aiamans, s'ha d'anotar al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i s'ha de comunicar a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i, a la vegada, comunicui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.

7.- Pel que fa a la incoació l'expedient de declaració de Bé Catalogat del palau d'Aiamans, s'ha d'anotar al Catàleg Insular del Patrimoni Històric de Mallorca i s'ha de comunicar a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Catàleg General del Patrimoni Històric de les Illes Balears.“



El trasllat d'aquest acord es fa a reserva de l'aprovació de l'Acta.

Palma, 17 de febrer de 2015

La secretaria delegada de la Comissió Insular de Patrimoni Històric

Serafina Munar Gregorio

ANNEX I

(Es publica com a annex un extracte de l'informe tècnic i de l'informe jurídic, ambdós de dia 5 de desembre de 2014. Els informes íntegres a què fa referència l'apartat I de l'acord d'incoació, consten a l'expedient administratiu núm. 399/2013. Aquest expedient es podrà consultar a les dependències del Servei de Patrimoni Històric (Pl. De l'Hospital, 4, 07012 de Palma) per aquells interessats en el procediment i que acreditin aquesta condició, d'acord amb el que disposa l'art. 31 i ss. de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, modificada per la Llei 4/1999, de 13 de gener).

Informe Tècnic

En data 07/11/2013 l'entitat Lloseta, S.A. va enviar una sol·licitud de modificació i supressió de la declaració de BIC i del seu entorn de protecció. En data 29/07/2014 el ple de l'Ajuntament de Lloseta va enviar sol·licitud de revisió de la declaració de BIC del palau i els jardins

En resposta a aquestes dues sol·licituds, es procedeix a la revisió i re-estudi de l'expedient de declaració de BIC d'aquest Bé, per tal d'intentar determinar si resulta necessària i convenient la modificació del dit expedient, a partir dels seus valors culturals i determinar, amb la legislació de patrimoni històric actualment vigent, quina és la protecció jurídica més adient per a la preservació d'aquests valors.

En aquest sentit, el primer que cal posar de manifest es que, tal com mostra la informació històrica, trobada a l'arxiu, del projecte de reforma d'Alomar, es pot determinar que l'any 1942 aquest conjunt de casal i jardí va sofrir una important intervenció de reforma que va comportar una important transformació formal i estructural, tant del palau com dels jardins, atorgant-li la seva imatge actual.

Per altra banda, un altre aspecte a tenir en compte a l'hora d'analitzar aquestes sol·licituds, són les aportacions fetes per la llei 12/98 del patrimoni històric de les Illes Balears, establint la possibilitat de protegir jurídicament el patrimoni immoble amb la categoria de Bé Catalogat (inexistent a la Llei estatal, única vigent en el moment de la declaració) establint que els BIC són aquells béns més rellevants del patrimoni històric de les Illes Balears, a la vegada que permet la declaració com a bé catalogat per a tots aquells que tenen prou significació i valor com per a ser protegits de manera individualitzada.

1. INTRODUCCIÓ

El Palau d'Aiamans fou declarat BIC amb categoria de monument pel decret 95/1992, de 30 de desembre, (BOCAIB 10, 23/1/ 1993; BOE 102, 29/4/1993). A la declaració s'inclogueren l'immoble, els jardins i un entorn de protecció cap al nucli antic de Lloseta. Consta inscrit al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi d'identificació: R-I-51-00006830.



MEMÒRIA HISTÒRICA

Amb el repartiment de Mallorca després de la conquesta de 1229, el vescomte de Bearn, Guillem de Montcada, va fer el seu propi repartiment entre els seus cavallers, i a Arnau Togores li van correspondre els territoris de Lloseta i Aiamans. Se suposa que d'aquests moments inicials devia datar la primera construcció del palau, que seria habitat pel llinatge entre l'edat mitjana i el segle XIX, assumint també funcions administratives. Fou objecte de nombroses reformes que de moment són poc documentades.

Pel que fa a l'antic edifici, explica Gabriel Alomar a *Memorias de un urbanista* que “a finales del siglo pasado (XIX) fue modernizado, debía haber sido un modelo de arquitectura señorial rural mallorquina, tal vez con restos medievales. Por desgracia no se han conservado documentos gráficos del mismo. Hacia el año 1900 o poco antes, el entonces Conde de Ayamans, que era un hombre muy progresista, tuvo la idea de renovar las fachadas revocándolas con cemento. Este mismo renovó igualmente su casa de Palma, en la calle de Morey, vendiendo los elementos arquitectónicos del antiguo patio a un marchante norteamericano”. A la mateixa publicació descriu alguns canvis fets pel comte als interiors, com ara la substitució de pintures històriques per còpies modernes (algunes de les quals són al Museu Etnològic de Muro).

En qualsevol cas, és ben probable que davall de la modernització d'acabats decimonònica, hi romanguessin encara bona part dels elements arquitectònics de l'edat medieval i moderna que, amb la construcció d'Alomar, varen pràcticament desaparèixer.

A la memòria del nou projecte, Gabriel Alomar parteix de la suposada “destrossa” realitzada en el XIX, per plantejar una “rehabilitació” que pràcticament reconstrueix el palau. El nou conjunt arquitectònic serà el resultat d'una combinació d'elements de l'arquitectura tradicional mallorquina amb l'esperit de les viles italianes del XVII.

Pel que fa als jardins, Alomar explica que “los jardines que he tenido ocasión de proyectar han sido siempre el complemento de una obra o de un monumento arquitectónico”. Referent al de Lloseta, esmenta que fou “construido y plantado en los años 1942 y 1943. Es de clara inspiración italiana”.

En els anys noranta del segle XX es va eliminar la quasi totalitat del mur perimetral, deixant visibles els jardins des del nucli urbà.

MEMÒRIA DESCRIPTIVA

El palau d'Aiamans ocupa un lloc de plena centralitat al nucli urbà de Lloseta, doncs el primer es va construir després de la reconquesta. Juntament amb l'església parroquial, és l'indret més antic del poble. El palau, els seus espais exteriors i jardins, ocupa un solar prou ampli del centre del poble. Una parcel·la d'uns 13700m². Respecte a aquesta parcel·la, el palau se situa al seu costat oest i nord. El palau se troba adossat a d'altres construccions del teixit urbà per la seva banda nord. Per la banda de ponent limita amb el que actualment és la plaça de l'església, o plaça d'Espanya, mentre que per les bandes sud i est se situen els jardins, que tenen com a limit els carrers de Joan Carles I pel sud, i Beat Ramon Llull per l'est.

Pel que fa a l'organització dins la pròpia parcel·la, palau i jardins se situen amb l'eix principal amb orientació sud-est nord-oest. Per contra, els seus eixos principals no se situen exactament paral·lels sinó que difereixen alguns graus. Mentre que el palau se situa amb les seves directrius paral·leles a les de l'església, el jardí presenta un eix principal més aviat perpendicular al carrer Joan Carles I, essent el gran aljub el que fa de ròtula entre l'ordre de l'edifici i el dels jardins.

S'accedeix al conjunt del palau i dels jardins per un gran portal amb reixa de ferro forjat, emmarcat per dues pilastres rematades per piràmides truncades sobre les quals descansen dues bolles.

Després de la cancel·la se circula pel que tradicionalment hauria estat la “carrera”, l'espai exterior annex a la façana principal. En el sentit de l'entrada, al front d'aquest passeig, es troba l'accés (a través d'un porxo abovedat) al gran pati (anomenat de les cavalleries) i als jardins al fons a la banda dreta. El gran aljub és l'element que se situa entre el pati de les cavalleries i el jardí, essent a la vegada el seu mur sud, el teló de fons o part més alta de l'eix principal, situat al final de l'escala que marca l'eix central del jardí.



Respecte a l'exterior, totes les façanes presenten tres registres, seguint la tipologia dels casals mallorquins: plata baixa, planta pis i porxo, totes elles amb un marcat caràcter classicista per la seva distribució com pels elements decoratius.

En planta el palau té una estructura menys ortodoxa doncs si bé presenta un pati, aquest no fa de gran pati central distribuïdor, sinó que, respecte a l'entrada principal de la planta baixa, aquest queda situat en una posició lateral i, a la planta primera, a la banda del jardí, aquest ja no té construcció sinó terrassa.

Des de el portal principal s'accedeix a la planta baixa, amb un vestíbul distribuïdor, i la gran escala al fons del segon aiguavés. Les estances de la planta pis es distribueixen a partir d'un espai central, entorn del qual es distribueixen sales, menjadors i dormitoris. En aquesta planta s'hi troben els espais més senyorials (sales, menjador, alcoves, etc.), així com de servei (cuina, office, etc.). Des d'aquesta planta es pot accedir a les terrasses exteriors. Les estances de la planta segona o porxo, destinades al servei, es distribueixen a partir d'un passadís central, que presenta a la banda del pati tot de dormitoris en filera, mentre que a la banda de ponent, les dues sales amb dormitoris contigus.

Annexes al palau hi ha una zona de serveis que s'obren a un gran pati (de les cavalleries). Pel que fa als jardins, la intervenció d'Alomar, també cerca la voluntat de dotar d'un caràcter italianitzant a tot el conjunt.

Els jardins s'estenen davant la façana principal, articulant-se amb terrasses, i amb un pati a un dels seus costats. El conjunt ocupa una extensió aproximada de 12650m².

Des de la façana principal s'accedeix a la part del jardí articulat a partir de dues terrasses situades a diferents nivells i que es comuniquen per escales a partir d'un eix que s'inicia al pati superior i que travessa transversalment les dues terrasses fins a una font amb frontispici clàssic amb fornícula que acull una estàtua de la deesa Ceres. Aquesta part del jardí actual ocupa l'espai de l'antic hort.

La terrassa inferior, una gran explanada rectangular, està dividida en parterres regulars (nou a cada un dels eixos, amb rosers) amb bancs emmarcats per pèrgoles. A l'extrem oposat al plau, aquesta terrassa es remata amb una piscina presidida per una escultura femenina obra de Borrell Nicolau. Aquesta terrassa se separa de la superior per una paret rematada per balustrada amb escales al centre i als extrems.

La terrassa superior presenta dos grans parterres dividits interiorment en petits parterres de formes geomètriques diferents, amb boj i xipresos. L'espai central d'aquests grans parterres està ocupat per una font, amb sortidors decorats amb caps de carner i de lleó, envoltada d'una petita sèquia. Des d'aquesta terrassa s'accedeix al pati superior per una escala amb portal emmarcat per dues pilastres rematades per piràmides truncades i bolles. A ambdós costats de la porta dues finestres atrompetades i, a l'interior de la porta, altres dues obertures que donen a dos aljubs. Aquest gran cos que conformen el dos aljubs separa els jardins del pati on s'ubiquen les cotxeres. Sobre ell discorre una pèrgola de disseny classicista que forma un angle recte amb una altra menor, de disseny gòtic, que dona accés a una àmplia terrassa, amb balustrada, i des de la qual es pot accedir a l'interior del palau i a la clastra.

L'estat de conservació general del conjunt no és dolent, tot i que denota la seva falta d'ús, i per tant, la de manteniment.

La declaració vigent com a BIC del palau i els jardins inclou tots els volums edificats (palau, zones de servei i jardins) i, com a entorn de protecció, les illetes adossades al palau. Si bé aquest àmbit és el que s'ha considerat inclòs a la declaració, s'ha de dir que la documentació textual i perimètrica que consta a l'expedient no resultava clarificadora a l'hora d'interpretar quin era l'àmbit que definia el monument i el de l'entorn de protecció.

L'acord d'incoació es va publicar amb una planimetria i una descripció de "la zona de protecció", mentre que l'acord de declaració només remet a la planimetria que consta a l'expedient. Per altra banda, i al marge del plànol publicat amb l'acord d'incoació, a l'expedient consta un plànol, diligenciat pel secretari municipal el 3 de desembre de 1986, amb "la zona afectada por la delimitación de la declaración" sense que s'especifiqui quin és l'àmbit del monument i quin es de l'entorn de protecció.

En el projecte de Gabriel Alomar localitzat al fons Alomar de l'AGCM, hi queda patent el fet que l'actual conjunt format de palau i jardins és fruit de la reforma del citat arquitecte, doncs sembla que



aquest eliminà o transformà quasi la totalitat de l'antiga edificació per recrear-ne una de nova amb un altre perfil més escenogràfic. Així mateix, queda clar que els elements que puguin quedar de l'antiga edificació, si en queden, romanen ocults sota l'edifici actual. Així mateix, a la visita tècnica a l'immoble s'ha constatat que els interiors han estat modificats i no tenen un valor patrimonial que el faci mereixedor de protecció.

Per tant, la proposta que ara es fa, es per tal d'ajustar la figura de protecció i la seva delimitació als seus valors reals, limitant-la al palau i jardins estrictament –sense entorn de protecció–, i amb la figura de Bé Catalogat. A més, aquesta afectaria els exteriors dels volums construïts i els jardins. Per tant, el Bé Catalogat inclouria la parcel·la cadastral d'aquest bé, tal i com es pot veure a la delimitació gràfica adjunta.

Com a norma general, s'ha d'assenyalar que s'hauran de protegir aquelles característiques i valors exposats a la memòria que figura en aquest informe i que són els que motiven la seva declaració.

Pel que fa a l'edifici principal caldrà mantenir la composició volumètrica general, l'estructura, les façanes i coberta.

A la banda anomenada d'antics viviers de plantes, a n'aquest indret s'admet nova intervenció, sempre i quan aquesta s'integri amb l'existent, i sempre i quan els estudis històrics i arqueològics previs que s'hauran de realitzar no ho desaconsellin.

Pel que fa al jardí, se n'ha de conservar el seu disseny, tots els elements escultòrics i de fàbrica (escales, balustrades, pèrgoles, parterres, fonts, etc.), així com les principals espècies arbustives.

Només seran possibles intervencions que no desmereixin el conjunt volumètric actual i que no alterin la contemplació del volum principal ni de les principals visuals del jardí.

Donada l'antiguitat de l'ocupació d'aquest solar, i la documentació existent del palau i hort anterior, així com el fet que no tenim documentat amb precisió l'abast de les diverses intervencions importants fetes al palau al llarg dels segles, en cas de voler-se dur a terme alguna reforma o restauració d'aquest bé que vagi més enllà del simple manteniment, prèviament consideram que serà imprescindible la realització d'un estudi històric-artístic més profund, així com el contrast d'aquesta informació amb una tasca d'investigació in situ (arqueologia de l'arquitectura) per tal d'esbrinar què en resta de les diverses reformes constructives a què ha estat sotmès aquest bé.

Pel que fa als usos, s'entén que seran possibles aquells que resultin compatibles i es pugin adaptar totalment als valors i característiques assenyalats en aquest informe com a motivació i justificació per a la seva protecció.

Informe Jurídic

Fets

En data 07/11/2013 l'entitat Lloseta, S.A. va enviar una sol·licitud de modificació i supressió de la declaració de BIC i del seu entorn de protecció. En data 29/07/2014 el ple de l'Ajuntament de Lloseta va enviar sol·licitud de revisió de la declaració de BIC del palau i els jardins

En resposta a aquestes dues sol·licituds, des del Servei de Patrimoni Històric es procedeix a la revisió i nou estudi de l'expedient de declaració de BIC d'aquest bé, per tal d'intentar determinar si resulta necessària i convenient la seva modificació, d'acord amb la legislació actualment vigent, i determinar també quina és la figura legal que millor s'ajusta a les característiques i valors d'aquest bé.

FONAMENTS DE DRET

Primer.- El Palau i els jardins d'Aiamans foren declarats BIC, amb categoria de monument, pel Decret 95/1992, de 30 de desembre, (BOCAIB 10, 23/1/ 1993; BOE 102, 29/4/1993). A la declaració

s'inclogueren l'immoble, els jardins i un entorn de protecció cap al nucli antic de Lloseta. Consta inscrit al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi d'identificació: R-I-51-00006830.

Segon La Llei 12/98, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears regula una figura de protecció, diferent a la de BIC, inexistent a la Llei estatal, és la figura de Bé Catalogat. Quan en l'any 1992 es va declarar BIC el palau i els jardins d'Aiamans aquesta era la única figura possible de protecció.

L'informe tècnic emès dia 5 de desembre de 2014 fa un estudi detallat dels valors culturals de l'immoble i motiva perquè es considera més ajustat els valors de l'immoble a la figura de Bé Catalogat que la de Bé d'Interès Cultural, concretament a l'apartat 6 *Descripció i justificació de la delimitació del bé* de l'informe i a l'apartat 9 que proposa deixar sense efecte la declaració com a Bé d'interès Cultural amb categoria de Monument a favor del palau i jardins d'Aiamans de Lloseta (Decret 95/1992, de 30 de desembre, BOCAIB 10, 23/1/ 1993; BOE 102, 29/4/1993) per tal de proposar la incoació d'expedient de declaració com a Bé Catalogat del Palau i jardins d'Aiamans segons la descripció que apareix recollida, tant a la part textual com a la documentació gràfica i planimètrica d'aquest informe.

Atès l'exposat i d'acord amb el contingut de l'informe tècnic esmentat es proposa a elevar a la ponència tècnica, per a què al seu torn l'elevi a la CIPH, la proposta d'acord de:

- iniciar la tramitació administrativa per deixar sense efecte la declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de monument, del Palau i els jardins d'Aiamans (Decret 95/1992, de 30 de desembre) situat al terme municipal de Lloseta, de conformitat amb els informes tècnic i jurídic, ambdós de dia 5 de desembre de 2014, que com a motivació s'adjunten i formen part integrant del present acord.
- incoar l'expedient de declaració de Bé Catalogat del Palau i jardins d'Aiamans situat al terme municipal de Lloseta, segons la descripció que apareix tant a la part textual com a la documentació gràfica i planimètrica a l'informe tècnic de dia 5 de desembre de 2014, que com a motivació s'adjunta i forma part integrant del present acord.

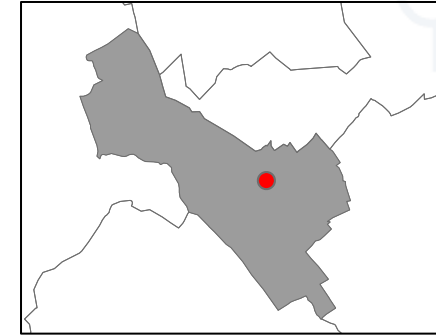
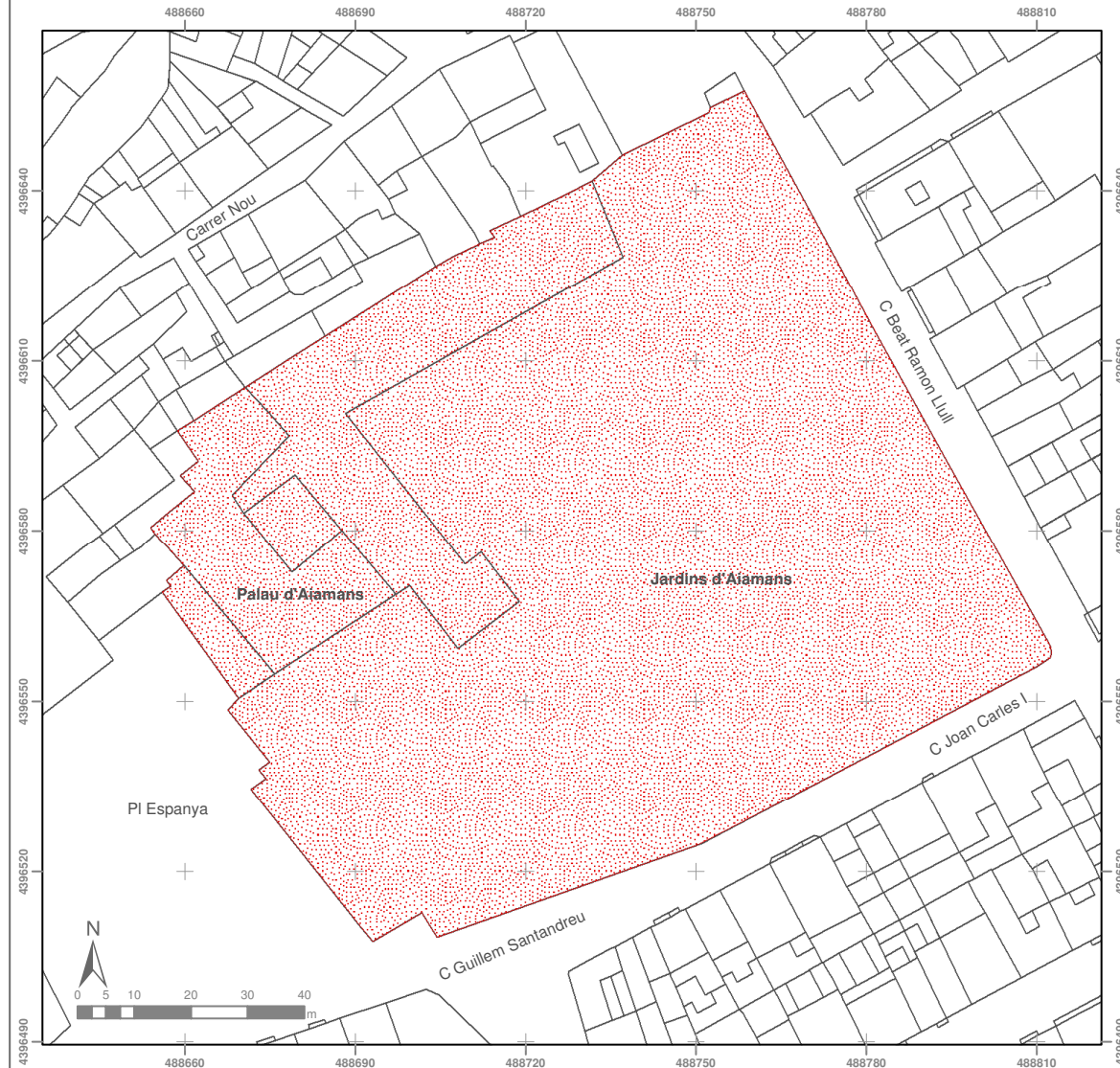
ANNEX II

Planimetria





Delimitació del Palau i jardins d'Aiamans -Lloseta- com a Bé Catalogat



Base cartogràfica
- Cartografia Catastral de la Dirección General del Catastro

